

Csoportos formakapcsolatok I, II, III, IV.

Csernok Tibor

Nyíregyházi Főiskola Bölcsészettudományi és Művészeti Kar,
Pedagógusképző, Tanári mesterszak
Témavezető: Szepessy Béla DLA

Teljes értékű szobrászati anyag-e a papír? Elsőként, amikor elkezdtem gondolkodni a papírban, mint formálható anyagban rá kellett jönnöm, hogy sok pozitív tulajdonsága van. Ezek: olcsó, könnyű, jól alakítható, erős, szilárdsága megfelelő, törekenységét illetően rugalmas. Anyagbeli kísérletezés is volt. Elsőként-lassabban ment a munkafolyamat, de későbbiekben nagyon gyorsan alakítható anyagnak minősült és megfelelt az elvárásaimnak. Egy hátránya van csupán az, hogy lassan szárad, ami természetesen eltolja a munka időintervallumát. Rétegenkénti felrakást igényel, ami azért fontos, hogy megfelelő vastagságot érjünk el a kellő anyagerősség érdekében. A rétegenkénti felrakáskor a száradás folyamata fontos, hiszen nedves állapotában könnyen a réteg beszakad, vagy áthidalt formáknál leszakad. Ezeket a technikai malőröket csak tapasztalat útján tudtam tapasztalni.

A mű gondolata első ízben a formák alakulásán alapszik. Fontosnak tartottam ugyan azt a szemléletfolyamatot, ami kimondja a formák alakulásának rendszerét, ami a szobrászat értéke a körbejárhatóság. A nézőben készíttetést kell kelteni, hogy érezze a formák motorikus változását, haladva a térben. A szobor formái tudatosan alakulnak, amelyek szobrászati szabályokon alapszik. Próbálkoztam szimultán formai megjelenítéseket alkalmazni, ami a szem és a testünk mozgását befolyásolja, oly módon, hogy érdekel a szobor egésze. A szobor, mint térbeli objektum a körbejárásra készíttet. Érdekel a „mögöttes tartalom”.

Kapcsolat, ami a szobrászat értelmében fontos, hiszen a formák is valamiféleképpen kapcsolódik egymáshoz. Ezt a kapcsolatot szerettem volna kifejezni, két forma kapcsolatával. Formai kohézió mintha egy lenne az adott forma. Természetesen gondolhatjuk azt is, hogy egy formáról van szó, ami igaz is, de a formán belüli mozgás mégis különállósítja.

Szoros kapcsolat, ami intim közelséget ad a két formának.

A kortárs művészetben megszűntek a műfaji határok, a jelenségek csak viszonylatokban szemlélhetők és értelmezhetők. Ilyen szempontból teljesen lényegtelennek és szinte lehetetlennek tűnik, hogy egy ma készült műtárgyról megállapítsuk, hogy szobor-e vagy sem.

A gyakorlat felől megközelítve azonban más a helyzet: sokszor találtam magam olyan helyzetben, amikor azon tűnődtem egy művet nézve, hogy az szobor-e, vagy sem. És feltételezésem szerint sok szobrász így van ezzel. Tulajdonképpen ezzel is a saját művészetünket próbáljuk meghatározni. Viszont van egy másik, ennél lényegesebb szempont, amelynek alapján a szobor médiumának használata visszaigazolást nyerhet: a közönséggel való kapcsolatteremtés, illetve kommunikáció. Ebből a szempontból lényeges lehet a szobor Nem szoborkérdés.

A mű mondanivalója és a tartalom könnyebben célba érhet, ha nem állítunk a nézők elé Megoldhatatlannak tűnő akadályokat, ha tudja hova „kötni” a szemlélt tárgyat. E mellett számos olyan példát tudnék hozni, ahol egy mű teljesen más értelmet nyer, ha szoborként, illetve ha nem szoborként nézzük. Persze érdekes lehet összekeverni ezeket az értelmezési lehetőségeket, a félreértés is érdekes (tulajdonképpen minden értelmezés félreértés), csak nem mindegy, hogy milyen mértékben van jelen. Nem állítom, hogy a műfaji határokat meg kell húzni, és minden mű esetében tisztán ezeken belül kellene maradni, és azt sem, hogy minden művet be lehet, és kell sorolni ezek szerint.

A jelenkori szobrászat magában hordozza mindazt a tudást, ami a világban fellelhető, Valamilyen módon szoborként definiált tárgyakat, valamint az azokról alkotott Ismeretanyagot jelenti.

A mai szobrászatot nem lehet e tudáshalmaz hiányában szemlélni. Persze ennek mértéke Eltérő minden egyes esetben, és az sem állapítható meg, hogy milyen mértékben kell Jelen lennie egy szobrászattal foglalkozó ember (legyen az szobrot készítő vagy azt néző, Illetve a szobrászatot elemző, stb.) tudatában (vagy tudattalanjában). A szobrászatról Minimális szintű tudással minden, a mai társadalomban élő ember rendelkezik. Ha ma Szoborként tekintünk egy tárgyra, azt a szobrászatról kapcsolatos előképeink alapján Tesszük, amelyek létrejötte szintén a szobrászat történetén alapul.

Ha egy alkotó ma szobrászattal foglalkozik, használja ezeket az előképeket. Valamilyen Módon állást foglal a történetileg kialakult szobrászatfogalmakhoz képest. Ez abban is Megnyilvánulhat, hogy mit használ fel a szobrászat eszközei köz

Ül, és mit nem. A kortárs szobrászatot nagymértékben a szobrászat történetéhez való viszonyulását határozza meg.

Nincs szobrászat szobor nélkül, tehát ha a szobrászatról akarunk beszélni, tudnunk kell, mi az a szobor. Szobor az, amit az alkotója annak szán. Szobor az, amit annak tekintünk. Ez a két ismert kortárs megközelítés, az egyik a befogadó viszonyulásában, a másik az alkotó Szándéka szerint van jelen. Ha a fogalmat a szándék felől közelítjük meg, leginkább

Olyan művekről beszélhetünk, amelyekben az alkotó szándéka valamilyen szinten Ellenőrizhető. Ha a befogadó szemszögéből vizsgáljuk, bármit lehet szobornak tekinteni, és az

A tapasztalatom, hogy mindenkinek él a fejében egy kép arról, hogy mit tekint Szobornak. Ez sok mindentől: ismeretanyagtól, érzelmi beállítódástól, stb. függ. Azt Gondolom, a legtöbb, magát szobrásznak valló alkotó sem tudná pontosan definiálni ezt A szót.

Gyakran tapasztalható, hogy a kortárs képzőművészetben szoborra emlékeztető tárgy jelenik Meg egy műben. Ez leginkább a figurális ábrázolás használatakor, ami évezredekken keresztül A ma szobrászatnak nevezett emberi tevékenység eredménye volt – van jelen.

Azt gondolom, hogy a kortárs művészetben nem formai jegyek alapján dől el, hogy valami szobor-e vagy nem: tehát lehet valami például egy térbeli, kézzel fogható emberábrázolás, és ugyanakkor nem szobor. Ha egy mű legmélyebb indítékai között nem szerepel a szoborkészítés szándéka, hanem teljesen más alapkoncepció eredménye, az megtévesztő következtetésekre vezethet: Példának tudnám felhozni a Kis Varsó által készített Nefertiti teste

Című művet, amely az 50. Velencei Biennále Magyar Pavilonjában lett kiállítva 2003-ban. A projektnek a kiállításon bemutatott része egy bronz női alakból valamint abból a videofilmből állt, amely a híres egyiptomi Nefertiti-büsztt és az említett test összeillesztését dokumentálta. Tudomásom szerint az alkotók eredetileg nem akarták kiállítani a videót, az egész épületben csak a bronzfigurát lehetett volna látni. A megvalósult verzióban is ez kapta a legnagyobb hangsúlyt, egyedül állt egy teremben.

Azt gondolom, ez az alkotás a szobrászat lényegét kérdőjelezi meg azzal, ahogy az Milyenség kérdését felveti. Alighanem az alak megformálása konceptuálisan volt fontos az alkotóknak, annyiban, hogy feltétlenül ők készítsék el Nefertiti testét. Azzal, hogy a megformálás stílusjegyei milyenek, és mit sugallnak, hogy milyen maga a szobor, az alkotók nem törődtek. A megjelenő tárgy „mi-sége” mellett lényegét vesztí annak milyensége. Azonban egy lényeges elemet hordoz maga a megmintázott test: alacsony plasztikai értéke Hívja fel a figyelmet arra, hogy a művet Valószínűleg nem szoborként kell értelmezni.

Így kortárs viszonylatban a három általam vizsgált fogalom közül ez tűnik az Legproblematisabbnak. Előre jelzem, hogy nem teszek különbséget szobor és plasztika között: ez a felosztás, miszerint a szobor ábrázol valamit, a plasztika pedig nem, úgy gondolom a kortárs szobrászatra nem érvényes: a figuratív–nonfiguratív kérdésének nincs a

mai szobrászatra nézve értelme, ilyen határokat értelmetlen meghúzni. A következőkben megpróbálom meghatározni a szobor jellegzetességeit, de az a gyanúm, hogy mindig lesznek olyan művek, melyek által újra kell gondolnom a szempontjaimat.

Eddigi tapasztalataim alapján a szobor fogalmára a következő kritériumokat állítottam föl:

– anyag:

Számomra fontos feltétel, hogy a műnek kézzel fogható anyaga legyen. Az a mű, amelynek nincs kézzel fogható anyaga, másképp hat az érzékekre, és máshogy is fogadja be a néző.

Az elképzelt szobor még nem szobor. Ezen kívül a készítés, az anyaggal való kapcsolat,

Kommunikáció is fontos jellemzője a szoborkészítésnek. A légnemű anyagok és a fény is fontos része lehet a szobornak, de tapasztalataim szerint önmagukban nem elegendők.

– megformáltság:

Szintén feltételnek gondolom azt, hogy az anyag olyan formával rendelkezzen, amely az alapanyagnak (ami lehet bármi) az alkotó szándéka szerinti megformálása által jön létre.

–szándék:

Azt gondolom, hogy a nyugati kultúrában, a jelenkorban készült tárgyak között csak azt a tárgyat lehet szobornak nevezni, amelynek elkészültekor valamilyen módon jelen volt az Szobrászathoz való viszonyulás szándéka.

Nem feltétlenül a szoborkészítés szándéka, de az a tudat, hogy a munka valamilyen módon kötődik a szobrászathoz. Ez önmagában, az én értelmezésem szerint nem elég, de feltétele a szobor létrejöttének. Azonban, mikor egy műtárggyal találkozunk, sok esetben nem lehet megállapítani, hogy ez a szándék jelen volt-e. Utalhat erre a szituáció, melyben találkozunk vele, a hely, a bemutatás módja, ami tulajdonképpen mind része a műnek.

Ha a néző nem kap erre vonatkozó további információt, saját egyéni érzékelésén és értékelésén múlik ennek a szándéknak a műre való vonatkoztatása, ha egyáltalán érdekli ez a szempont.

– „milyenség”:

Lehet, hogy a szobrászathoz való viszonyulás szándéka nem feltétlenül tudatos a mű készítésekor, de tetten érhető a tárgy milyenségét tekintve. Általában a szoborra jellemző, hogy a milyenségével, megformáltságával közöl: nem lehet eltekinteni attól, hogy miből van, hogyan van megcsinálva, hogy néz ki. Minden egyes látható, tapintható részletével közöl valamit, mindennek jelentősége van, a néző ezekből nyerhet információt, illetve jó esetben tudja, hogy ezeken a jellegzetességeken alapszik a befogadás. Ha az alkotó ennek tudatában arra törekszik, hogy ezekkel az eszközökkel fogalmazzon meg valamit, az valószínűleg látszani fog az eredményen.

Az a feltételezésem, hogy az olyan műtárgy, amelyben annak érzékelhető (elsősorban látható és tapintható) jellemzői háttérbe szorulnak a tárgy által megjeleníteni szándékozott koncepció mögött, az nem tekinthető szobornak. Ha a mű milyenségénél fontosabb a „mi-sége” vagy az, hogy mit jelent, teljesen más szempontok szerint működik a nézővel való kommunikációban. Sok esetben nehezen dönthető el, hogy merre billegne a képzeletbeli mérleg, viszont azt gondolom, ez a szempont döntő fontosságú lehet egy mű értelmezésében.

A szobor egy kapcsolatot próbál kifejezni, ami egy vízió a világegyetemben. Olyan tehetetlenség, ami a gravitáció megléte nélkül jöhetett létre. Ezért is függő a szobor. Formák kapcsolata. Olyan kapcsolat, amit a szobrászat szemközéből is, ha megvizsgálunk, formaalakítási problémakörrel. A horizontvonal értelmében meghatározott szemkontaktus, amire figyelni kell. A térbeli elhelyezés méterei nagyban függenek a formai értelmezéstől. Itt arra gondolok, hogy a formák értelmezését befolyásolja a szem belátható köre. A formai frontalitás elkerülése is fontos szempont volt számomra, mint szobrászati érték. Kell egy kíváncsiságot kelteni a nézőben. Formai játék mondhatni. A forma szorosan kapcsolható a formák arányos és meggondolt tervszerű felépítéséhez, ami kellően megalapozott.

Csoportos formakapcsolatok I,II,III,IV.